

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

REPUBLICA MOLDOVA

ALEGERI LOCALE

25 mai și 8 iunie 2003

Raportul misiunii OSCE/BIDDO de observare a alegerilor

Varșovia

CUPRINS

I. SUMAR.....	1
II. INTRODUCERE. MULȚUMIRI.....	2
III. PREZENTARE GENERALĂ.....	3
A. CONTEXTUL POLITIC	3
B. CONTEXTUL ELECTORAL.....	3
IV. CADRUL LEGISLATIV	4
A. LEGISLAȚIA ÎN VIGOARE	4
B. PREVEDERILE GENERALE PENTRU DESFĂȘURAREA ALEGERILOR LOCALE	4
C. EVALUAREA CADRULUI LEGISLATIV	5
V. ORGANELE ELECTORALE	5
A. STRUCTURA ȘI COMPONENTA ORGANELOR ELECTORALE	5
B. ORGANIZAREA ALEGERILOR	6
C. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR.....	6
D. DOCUMENTELE DE IDENTIFICARE A ALEGĂTORILOR	7
E. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR.....	7
F. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE	8
VI. PARTICIPAREA FEMEILOR ȘI A MINORITĂȚILOR NAȚIONALE	8
VII. CAMPAANIA ELECTORALĂ.....	9
VIII. MASS-MEDIA ȘI ALEGERILE	11
A. MASS-MEDIA ȘI CADRUL LEGISLATIV.....	11
B. REGLEMENTĂRILE CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA MASS-MEDIEI ÎN TIMPUL CAMPANIEI ELECTORALE.....	12
C. MONITORIZAREA MIJLOACELOR DE INFORMARE ÎN MASĂ	13
IX. DISPUTE, PLÂNGERI ȘI CONTESTAȚII ÎNAINTEA ZILEI ALEGERILOR	14
X. SOCIETATEA CIVILĂ ȘI OBSERVATORII LOCALI.....	15
XI. OBSERVAREA VOTĂRII ȘI NUMĂRAREA VOTURILOR.....	15
A. EVALUARE GENERALĂ	15
B. PROCEDURILE DE VOT	16
C. NUMĂRAREA VOTURILOR	16
D. SISTEMATIZAREA ȘI ANUNȚAREA REZULTATELOR	16
XII. DISPUTELE, PLÂNGERILE ȘI CONTESTAȚIILE DE DUPĂ ALEGERI	16
XIII. RECOMANDĂRI.....	17
A. CADRUL LEGISLATIV.....	17
B. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR.....	18
C. ORGANELE ELECTORALE	18
D. CAMPAANIA ELECTORALĂ ȘI FINANȚAREA EI.....	18
E. MASS-MEDIA	18
F. ZIUA ALEGERILOR ȘI VALIDAREA REZULTATELOR	18
G. EGALITATEA DINTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI	19
ANEXĂ – REZULTATELE ALEGERILOR	20
REZULTATELE ALEGERILOR PENTRU FUNCȚIA DE PRIMAR	20
REZULTATELE ALEGERILOR PENTRU CONSILIILE RAIONALE ȘI MUNICIPALE	20
REZULTATUL ALEGERILOR PENTRU CONSILIILE LOCALE (ORAȘI, SATE, COMUNE).....	21
DESPRE OSCE/BIDDO	22

REPUBLICA MOLDOVA
ALEGERI LOCALE
25 mai și 8 iunie 2003
RAPORTUL FINAL AL MISIUNII OSCE/BIDDO DE OBSERVARE A ALEGERILOR
(MOA)¹

I. SUMAR

Organizarea alegerilor locale 2003 în Republica Moldova, cadrul legislativ și desfășurarea scrutinului din ziua alegerilor au fost, în general, în conformitate cu angajamentele OSCE cu privire la alegerile democratice. Cu toate acestea, pe parcursul campaniei electorale au fost observate deficiențe notabile, au existat inclusiv acuzații de abuz larg de putere din partea autorităților, ceea ce a constituit o sursă de îngrijorare și a marcat o tendință regresivă.

Campania electorală a început încet, parțial din cauza numeroaselor sărbători naționale, bugetelor electorale limitate și restricțiilor de utilizare gratuită a timpului de antenă. Campania a început mult mai agresiv în Chișinău, capitala Moldovei, unde se părea că guvernul central dorea să-l înfrângă pe primarul în exercițiu.

Observațiile negative din cadrul campaniei electorale includ:

- prezentarea de informații distorsionate de către mass-media de stat, care a fost extrem de părtinitoare ;
- destituirea directorului Redacției de știri a Agenției de presă de stat, ceea ce părea a fi o decizie motivată politic;
- arestarea unor candidați din opoziție și amenințarea altora cu arest;
- utilizarea resurselor publice în scopurile campaniei electorale; și
- supravegherea strictă a ordinii publice de către Ministerul de Interne, ceea ce a împiedicat desfășurarea unei campanii electorale mai active.

Cadrul juridic al Moldovei, în general, oferă o bază adecvată desfășurării unor alegeri democratice. Totuși, recente modificări la Legea cu privire la partide și alte organizații social-politice ridică anumite întrebări referitor la:

- protecția confidențialității informației ca urmare a cerinței de prezentare a informației personale detaliate despre membrii partidului;
- libertatea asocierii ca urmare a impunerii unor cerințe stricte pentru înregistrarea partidelor.

În cazul intrării sale în vigoare, legea modificată ar putea avea un impact negativ asupra pluralismului politic din Republica Moldova și compromite viitoarele alegeri.

Au fost observate un număr de elemente pozitive, printre care:

- management, în general, reușit al urmărilor generate de anumite hotărâri, începând cu (a) reducerea perioadei alocate campaniei electorale până la (b) reforma administrativ-teritorială care a mărit semnificativ numărul organelor electorale;
- autorități electorale experimentate care, în mare parte, și-au exercitat funcțiile competent și profesionist;
- încrederea cetățenilor în procedura electorală din ziua alegerilor;
- în ansamblu, examinarea eficientă și rapidă a sesizărilor parvenite.

¹ Acest raport de asemenea este disponibil în limba moldovenească/română. Totuși, varianta în limba engleză constituie singurul document oficial.

În zilele alegerilor, observatorii internaționali au apreciat pozitiv activitatea a aproximativ 85 procente din secțiile de votare vizitate. Au fost observate un șir de probleme, printre acestea se numără încălcarea *secretului votului* și prezența poliștilor în incinta secțiilor de votare. Observatorii locali au fost inițial împiedicați să observe cel de-al doilea tur de scrutin în unele secții de votare, dar intervenția rapidă din partea autorităților electorale centrale și de circumscripție a soluționat problema.

Relativ puține dintre plângerile cu privire la alegeri au fost înaintate autorităților competente, ceea ce probabil reflectă ignoranța sau lipsa încrederii cetățenilor în instituțiile judiciare sau alte instituții de stat. Sesizările au invocat în special utilizarea neadecvată a fondurilor publice în scopurile campaniei electorale sau obstrucționarea agitației electorale desfășurate de opoziție, inclusiv excesul de zel în asigurarea ordinii publice. Cele mai serioase sesizări au parvenit din partea PCRM. Una dintre acestea a rezultat în recalcularea voturilor în Chișinău fără a schimba semnificativ rezultatul primului tur de scrutin, iar alta a pus sub semnul întrebării întocmirea listelor electorale în Chișinău pentru cel de-al doilea tur de scrutin.

OSCE/BIDDO își exprimă disponibilitatea de a asista autoritățile moldovenești și societatea civilă în efortul lor de remediere a problemelor identificate în acest raport, cât și în rapoartele anterioare ale OSCE/BIDDO cu privire la alegeri.

II. INTRODUCERE. MULȚUMIRI

Dând curs invitației Ministerului Afacerii Externe și a Comisiei Electorale Centrale (CEC) a Republicii Moldova, OSCE/BIDDO a trimis în Moldova pe 25 aprilie 2003 o Misiune de Observare a Alegerilor (MOA) pentru monitorizarea desfășurării alegerilor locale din 25 mai 2003.

Ambasadorul Michael G. Wygant (SUA) a fost numit șeful MOA care cuprindea 17 experți în problematica alegerilor și observatori pe termen lung din 12 state participante ale OSCE. MOA și-a stabilit biroul în Chișinău și în alte două centre regionale. Pe 25 mai, MOA a adus în Moldova 98 de observatori pe termen scurt din 26 de state participante ale OSCE care au raportat din 482 de secții de votare din totalul de 1938. Pentru observarea celui de-al doilea tur de scrutin și al alegerilor repetate din 8 iunie 2003, MOA a dislocat 58 de observatori din 17 state participante ale OSCE. MOA a primit rapoarte de la 349 de secții de votare din cele 958 care au fost deschise pe 8 iunie. Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa al Consiliului Europei (CPLRE) a observat atât alegerile locale din 25 mai 2003, cât și turul doi și alegerile repetate din 8 iunie 2003, emițând împreună cu OSCE/BIDDO un comunicat de presă comun în zilele imediat următoare.

MOA dorește să aducă mulțumiri Comisiei Electorale Centrale, consiliilor electorale municipale și de circumscripție, Ministerului Afacerilor Externe și altor autorități centrale și municipale pentru cooperarea de care au dat dovadă și asistența oferită pe parcursul perioadei de observare a alegerilor. MOA de asemenea, este recunoscătoare Misiunii OSCE din Republica Moldova, ambasadelor și secțiilor consulare ale statelor participante ale OSCE.

III. PREZENTARE GENERALĂ

A. CONTEXTUL POLITIC

Alegerile locale din 25 mai au marcat mijlocul mandatului actualului Parlament. La alegerile parlamentare din februarie 2001, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a obținut majoritatea constituțională de 71 de mandate parlamentare din 101, iar Parlamentul l-a ales pe Vladimir Voronin, președintele PCRM, președinte al Republicii Moldova. Alte două partide au depășit pragul de 6 procente și au obținut mandate în Parlament: formațiunea de centru-stânga “Alianța Braghiș” (actualmente Alianța Social-Democrată a Republicii Moldova), condusă de fostul prim-ministru Dumitru Braghiș, și Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD), formațiune de dreapta condusă de Iurie Roșca.

Alegerile locale din 2003 nu s-au desfășurat pe teritoriul Transnistriei, care a încetat să fie *de facto* controlată de guvernul central după scurtul conflict armat ce a avut loc între Guvernul Moldovei și forțele separatiste în 1992. Pentru a remedia această situație excepțională, la fel ca și la alegerile anterioare, CEC a emis un regulament special prin care permitea alegătorilor ce locuiesc în cele două sate și o comună administrate de autoritățile moldovenești, dar blocate de cele transnistrene, să se deplaseze în zonele speciale pentru a vota componența consiliului raional din Căușeni.

B. CONTEXTUL ELECTORAL

OSCE/BIDDO a constatat că alegerile anterioare s-au desfășurat, în general, în conformitate cu angajamentele OSCE și standardele internaționale pentru alegeri democratice. Totuși, alegerea bașcanului unității teritorial-administrative Gagauzia (UTA Gagauzia) în 2002 a trezit îngrijorări serioase. În consecință, alegerile locale din 2003 au fost urmărite îndeaproape, în special ceea ce ține de eficiența și imparțialitatea organelor electorale, și implementarea transparentă a legislației electorale.

Un fapt semnificativ ce trebuie menționat este că alegerile locale din 2003 au fost organizate cu puțin timp după introducerea reformei teritorial-administrative în februarie 2003 în rezultatul căreia cele 10 județe create în 1998 au fost înlocuite cu 32 de raioane existente până la 1998. Reforma a dus la creșterea numărului de unități administrative (orașe, sate, comune) de la 644 la 898 și a numărului de consilieri aleși de la aproximativ 6.500 la 12.000. Pe lângă costul unei astfel de reorganizări, ca rezultat al reformei, CEC a trebuit să creeze și să instruiască alte aproximativ 250 de consilii electorale de circumscripție.

Un alt subiect de îngrijorare a constituit Legea cu privire la partide și alte organizații socio-politice, care a fost modificată pe 13 decembrie 2002. Principalele modificări aduse acestei legi au fost cerințele conform cărora:

- partidele politice prezintă anual Ministerului de Justiție lista membrilor cu informații personale detaliate și semnătura a cel puțin 5000 dintre aceștia;
- cei 5000 de membri să fie domiciliați în cel puțin jumătate din cele 32 de raioane, dar nu mai puțin de 600 în fiecare dintre raioanele menționate.

În iunie 2003, Curtea Constituțională nu a considerat aceste amendamente ca fiind neconstituționale. Totuși, partidele politice, ONG-urile și experții internaționali au criticat dur noile prevederi din cauză că acestea:

- încălcau confidențialitatea informației personale, și
- limitau dreptul la asociere.

Unii spuneau că prin noile prevederi s-a propus destrămarea partidelor politice în ajunul alegerilor locale. Pe 27 februarie 2003, Parlamentul a introdus noi modificări la Lege, prelungind termenul de prezentare a listelor de partid de la 1 martie 2003 la 1 decembrie 2003.

Pe lângă aceasta, în perioada alegerilor se desfășura o reformă structurală importantă a sistemului judiciar. Sistemul judiciar existent de patru nivele a fost restructurat în unul de trei nivele, Curtea Supremă de Justiție devenind cea de-a treia și ultimă instanță. Restructurarea sistemului judiciar și posibila reducere a numărului de judecători a pus la îndoială independența sistemului judiciar și separarea în continuare a puterilor.

IV. CADRUL LEGISLATIV

A. LEGISLAȚIA ÎN VIGOARE

Constituția Republicii Moldova asigură drepturile și libertățile fundamentale într-o societate democratică. Codul electoral (1997, modificat în 1999, 2000, 2002 și 2003) constituie o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice.² Alte legi în vigoare sunt Legea cu privire la partide și alte organizații social-politice (1991, modificată în 1993, 1998, 2002, 2003), Legea cu privire la contenciosul administrativ (2000) și Codul cu privire la contravenții administrative (1985, modificat în 1988, 1990, 1993, 1995, 2001, 2002). Alte câteva legi au fost adoptate recent, revăzute sau modificate fundamental, printre ele Legea cu privire la organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova (2001, modificată în 2003), Legea cu privire la administrația publică locală (2003) și Legea cu privire la organizarea judecătorească (1995, modificată în 1997, 1999, 2001, 2002, 2003).

B. PREVEDERILE GENERALE PENTRU DESFĂȘURAREA ALEGERILOR LOCALE

Capitolul VIII al Constituției stabilește principiile administrației publice și autonomiei locale. Codul electoral reglementează procedura de alegere a consiliilor raionale și municipale, a primarilor municipali, a consiliilor orașănești, sătești și comunale și a primarilor locali, toți fiind aleși pe un termen de patru ani.

Toți cetățenii care locuiesc în Moldova și au atins vârsta de 18 ani au dreptul să voteze în alegerile locale și să candideze pentru consiliile locale. Excepție fac cei recunoscuți incapabili sau condamnați la privațiune de libertate prin decizie definitivă a instanței de judecată. Persoanele ce își fac serviciul militar și cetățenii ce nu sunt în țară în ziua alegerilor nu pot participa la alegerile locale.³ Cetățenii ce au atins vârsta de 25 de ani pot candida pentru postul de primar.⁴ Conform legii, în spitale și alte instituții se deschid secții de votare pentru cel puțin 30 de alegători. Urnele mobile sunt aduse până la domiciliul alegătorilor, dacă sunt solicitate.

Primarii sunt aleși printr-un sistem ce prevede unul sau două tururi. Candidatul trebuie să acumuleze peste 50 de procente din voturile validate pentru a deveni primar. În cazul în care nici un candidat nu acumulează peste 50 de procente din voturi, în două săptămâni se organizează al doilea tur de scrutin pentru primii doi candidați care au acumulat cele mai multe voturi.

² Legile ce reglementează activitatea mijloacelor de informare în masă în perioada alegerilor sunt analizate în capitolul VIII al prezentului raport.

³ Codul electoral; Articolele 29, 123

⁴ Codul electoral; Articolul 124

Consilierii sunt aleși prin reprezentare proporțională în baza listei de partid sau a blocului electoral. Candidații independenți pot să se înscrie și în cursa pentru locul de consilier. Mandatele în consiliul municipal și local sunt distribuite în conformitate cu formula lui d'Hondt și, spre deosebire de alegerile parlamentare, nu se cere depășirea unui prag electoral.

Codul electoral stipulează că pentru ca alegerile să fie valabile, la urnele de vot trebuie să se prezinte cel puțin o treime din alegătorii înregistrați. Nu există cerințe de prezentare la vot în cazul celui de-al doilea tur de scrutin. Alegerile vor fi declarate nevalabile dacă încălcarea codului electoral a influențat rezultatele votului. În baza deciziei instanței de judecată, CEC organizează alegeri repetate peste două săptămâni de la data primelor alegeri, cu aceleași liste electorale și candidați. Cerințele de prezentare la urnele de vot se aplică în cazul alegerilor repetate.

C. EVALUAREA CADRULUI LEGISLATIV

După cum s-a menționat în declarațiile anterioare ale OSCE/BIDDO, în general, cadrul legislativ din Moldova oferă o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice. Cu toate acestea, atât OSCE/BIDDO, cât și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei au evidențiat mai multe aspecte ale Codului electoral care ar putea fi îmbunătățite. Câteva dintre aceste recomandări au fost deja aplicate, în special cele despre criteriile de determinare a validității votului.⁵ Când privește revizuirea procedurii de întocmire a listelor electorale, aceasta necesită modificarea largă a legislației și resurse suplimentare. Deși legislația este, în general, adecvată, un set de regulamente și un manual de proceduri exacte ar contribui la asigurarea unei aplicări coezive și consecvente a legii. Codul civil, Codul penal, Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, toate recent adoptate, prevăd sancțiuni și penalități pentru încălcări electorale. Totuși, Codul electoral nu se referă la sancțiuni în cazul încălcării prevederilor Codului electoral sau a hotărârilor CEC, ceea ce constituie o omisiune gravă.

V. ORGANELE ELECTORALE

A. STRUCTURA ȘI COMPONENTA ORGANELOR ELECTORALE

Organele electorale sunt structurate în trei niveluri. CEC este organul de stat cu statut permanent și este responsabil de organizarea și desfășurarea generală a alegerilor. Consiliile electorale de circumscripție răspund de desfășurarea alegerilor de la înregistrarea candidaților până la sistematizarea rezultatelor din zona lor de jurisdicție. Birourile electorale ale secțiilor de votare organizează votarea și numărarea voturilor.

CEC are nouă membri. Trei dintre ei sunt numiți de Președinte, trei de Parlament și alți trei de Consiliul Suprem al Magistraturii. Parlamentul aprobă candidatura președintelui CEC, iar vice-președintele și secretarul sunt aleși de membrii CEC prin vot majoritar. Președintele, vice-președintele și secretarul sunt angajați permanenți ai CEC, în timp ce ceilalți lucrează activ pentru CEC doar în perioada alegerilor. Membrii CEC pot fi realeși, dar numai pentru două mandate consecutive, iar termenul de șase ani al președintelui CEC expiră în acest an. Deciziile sunt luate cu o majoritate de voturi, iar partidele politice și blocurile electorale pot numi în componența CEC câte un membru cu vot consultativ. După cum a fost observat de către MOA, CEC a activat într-un mod deschis și transparent. Reprezentanții partidelor politice și ai mass-mediei pot asista la ședințele Comisiei.

⁵ Codul electoral; Articolul 57(2) [modificat prin legea no.796-XV; 25.01.2002]

CEC numește membrii consiliilor electorale de circumscripție la propunerea autorităților locale executive, coordonează activitatea acestor consilii, le distribuie fonduri și materiale, publică listele partidelor și a blocurilor electorale, și rezultatele finale.

Consilii electorale de circumscripție au fost deschise în raioane, municipii și în UTA Gagauzia. În componența consiliilor electorale de circumscripție intră de la 7 până la 11 membri. Membrii comisiilor electorale nu au dreptul să fie membri de partid. Reprezentanții partidelor politice pot asista la ședințe, dar nu au drept de vot. Consiliile electorale de circumscripție se ocupă de întocmirea listelor de alegători, numirea membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare, înregistrarea candidaților independenți, a listelor candidaților din partea partidelor politice și blocurilor electorale, anunțarea rezultatelor din circumscripție și emiterea deciziilor executorii pe marginea plângerilor privind activitatea organelor electorale de nivel inferior.

Birourile electorale ale secțiilor de votare au fost create cu 20 de zile înaintea alegerilor și au cuprins între 5 și 11 membri. Fiecare birou electoral deservea minimum 30 și maximum 3000 de alegători.

B. ORGANIZAREA ALEGERILOR

Având în vedere constrângerile din aceste alegeri, inclusiv reducerea perioadei campaniei electorale de la 90 la 60 de zile și numărul mai mare al consiliilor electorale de circumscripție, dificultățile întâmpinate în organizarea alegerilor și observate de MOA au fost de înțeles. În același timp, experiența acumulată de CEC a atenuat anumite deficiențe de la nivel local și alegerile au fost, în mare parte, organizate competent și în conformitate cu prevederile legii.

C. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

În timp ce CEC, consiliile electorale de circumscripție și birourile electorale ale secțiilor de votare sunt responsabile de revizuirea listelor electorale și asigurarea integrității acestora, primăria întocmește listele și confirmă corectitudinea acestora prin vizitarea alegătorilor la domiciliu.⁶ Primarul semnează lista alegătorilor cu 10 zile înaintea alegerilor. Pentru alegerile locale din 2003 au fost înregistrați aproximativ 2.275 milioane de alegători. Se estimează că între 600.000 și 700.000 de alegători se află în străinătate, ceea ce parțial explică numărul mare de alegători excluși din listele electorale.

În ziua alegerilor, persoanele omise din listele electorale sunt incluse în liste suplimentare la prezentarea documentelor de identificare care certifică locul permanent de trai în perimetrul secției de votare.⁷ Aproximativ 7,4 procente din cetățenii ce au participat la alegerile din 25 mai au fost incluse în listele suplimentare. Alte 4,9 procente din alegători au fost incluse pe listele suplimentare în cel de-al doilea tur de scrutin. Această cifră este înaltă dacă avem în vedere că listele electorale din al doilea tur de scrutin au cuprins și listele suplimentare din primul tur. Ceea ce înseamnă că 4,9 procente din alegătorii care au participat la al doilea tur de scrutin nu au votat în primul tur și nici nu erau incluși în listele electorale ale comunității din care făceau parte. Acesta este un aspect ce va trebui să fie examinat cu atenție până la alegerile viitoare. Deși Codul electoral prevede afișarea publică a listelor electorale înaintea alegerilor, această regulă nu a fost respectată în multe localități.⁸

⁶ Codul electoral; Articolul 39

⁷ Codul electoral; Articolul 53 par. 2

⁸ Codul electoral; Articolul 40

D. DOCUMENTELE DE IDENTIFICARE A ALEGĂTORILOR

Conform articolului 39, par. 6 și 7 din Codul electoral:

- Alegatorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare în baza actelor ce atestă domiciliul acestuia în perimetrul secției de votare respective.⁹ În timp ce principiul este clar, nici legea și nici un alt document administrativ nu definește procedurile de aplicare a acestei prevederi, mai ales nu sunt explicate care sunt acele acte ce ar putea atesta domiciliul permanent al alegătorului.
- În cazul în care alegătorul își schimbă domiciliul în perioada dintre data întocmirii listelor electorale și data alegerilor, i se va elibera un certificat cu drept de vot. Totuși, nici Codul electoral și nici un alt regulament al CEC nu oferă detalii cu privire la procedura și documentele necesare aplicării unei astfel de prevederi. Prin urmare, procedura nu a fost aplicată într-un mod uniform și a fost divers interpretată.

Primăria expediază alegătorilor invitații la alegeri cu adresa secțiilor de votare de care aparțin. Invitațiile sunt pe larg utilizate ca document de identificare a alegătorului.¹⁰ Deși aceasta poate fi calificată drept o încălcare minoră, în special în comunitățile în care comisiile de votare cunosc alegătorii personal, există totuși pericolul unui abuz.

E. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

La data anunțării alegerilor locale din 2003, la Ministerul Justiției erau înregistrate 25 de partide și organizații social-politice. 19 dintre acestea și-au înaintat candidații la alegerile locale, 11 partide participând independent, iar celelalte 8 în cadrul a două blocuri electorale. Pe lângă partide, în cursa electorală s-au înscris 1.500 de candidați independenți.¹¹ Cele două blocuri electorale au fost Alianța Social-Liberală “Moldova Noastră” (ASL “MN”) care a inclus Alianța Social Democrată din Moldova, Partidul Liberal, Alianța Independenților și alte trei partide mai mici, și blocul electoral “Partidul Social Democrat – Partidul Social Liberal” (PSD-PSL).

Partidele care au candidat separat în alegerile locale 2003 au fost următoarele:

- Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM);
- Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD);
- Partidul Democrat din Moldova (PDM);
- Partidul Democrat Agrar din Moldova (PDAM);
- Uniunea Centristă din Moldova (UCM);
- Partidul Socialist din Moldova (PSM);
- Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM);
- Partidul Republican din Moldova (PDM);
- Mișcarea Social-Politică Republicană “Ravnopravie”
- Mișcarea Profesioniștilor “Speranta–Nadejda”;
- Mișcarea Social-Politică “Forța Nouă”.

Peste 47 000 de candidați s-au înscris în cursa electorală din 25 mai. Aproape 3.500 de candidați au concurat pentru 898 de primării, peste 6.000 de candidați au concurat pentru 1.126 de locuri în consiliile raionale și municipale, iar peste 37.000 de candidați s-au înscris în cursa electorală pentru

⁹ Codul electoral; Articolul 39 (6)

¹⁰ Sunt acceptate doar patru acte de identitate: buletinul de identitate; pașaportul fostei Uniuni Sovietice; pașaportul moldovenesc sau documentul de identitate emis temporar.

¹¹ MOA a primit sesizări precum unii dintre candidații “independenți” erau afiliați unui partid. De exemplu, primarul general al Chișinăului, dl. Urechian, a candidat în calitate de independent, dar “Alianța independenților” pe care o conduce face parte din “Moldova Noastră”.

10.859 de locuri în consiliile locale. PCRM a înregistrat cel mai mare număr de candidați (peste 12.700), fiind urmat de “Moldova Noastră” (aprox. 10.900), Partidul Democrat (aprox. 6.500), PPCD (aprox. 5.500) și PSD-PSL (aprox. 4.300). În general, în localitățile urbane a fost înregistrat un număr mai mare de candidați pentru un loc.

F. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Legea interzice finanțarea activității partidelor politice din surse externe, totuși, ea nu prevede penalități sau sancțiuni în cazul nerespectării acestei reguli și nici nu există un mecanism de audit și revizie a conturilor. Partidele, blocurile electorale și candidații independenți trebuiau să deschidă un “cont electoral” într-o bancă în care să fie transferate fondurile pentru finanțarea campaniei electorale. CEC a stabilit un plafon pentru depunerile din aceste conturi: 1.000.000 lei (€ 60.600) pentru partidele politice și blocurile electorale, 200.000 lei (€ 12.120) în cazul candidaților independenți la postul de primar general al Chișinăului și 50.000 lei (€ 3.000) pentru sate/comune, iar pentru candidații independenți la postul de consilier – 75.000 lei (€ 4.550) pentru consilier municipal în Chișinău și 15.000 lei (€ 900) pentru consilier local. Pentru al doilea tur de scrutin au fost stabilite plafoane suplimentare. De două ori pe săptămână, concurenții electorali trebuiau să raporteze organelor electorale sumele primite, sursa lor și cheltuielile executate. Aceste dări de seamă financiare erau accesibile publicului. Conform informației difuzate de CEC, cele mai mari cheltuieli au fost făcute de PCRM în sumă de 641.000 lei (€ 38.900), “Moldova Noastră” cu 194.000 lei (€ 11.750), PPCD cu 166.000 lei (€ 10.000), și blocul electoral “PSD–PSL” cu 140.000 lei (€ 7.500). Primarul general al Chișinăului, Serafim Urechean, care a candidat pentru a fi reales, a cheltuit aproximativ 194.000 lei (€ 11.750) în campania electorală din primul tur. Deși nici unul dintre aceste partide nu a depășit plafonul de cheltuieli, majoritatea a utilizat aproape toate fondurile sosite pe conturile electorale în scopul campaniei.

VI. PARTICIPAREA FEMEILOR ȘI A MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Constituția garantează drepturi egale pentru bărbați și femei. Conform Legii privind partidele și alte organizații social-politice, partidele și organizațiile social-politice promovează principiul egalității între bărbați și femei în autoritățile de orice nivel. Cu toate acestea, femeile continuă să fie subreprezentate. La alegerile parlamentare din 2001, au fost alese 10 femei, inclusiv președinta Parlamentului, în comparație cu 9 în 1998. Între timp, numărul femeilor în Parlament a crescut la 16 în urma plecării unor parlamentari care au fost înlocuiți de colegele lor de pe listele de partid. Din 20 de miniștri, doar ministrul finanțelor este femeie, 7 din 38 de vice-miniștri și 2 din 12 șefi de departamente de stat sunt femei. În 1999, erau 61 de femei-primar din totalul de 644, ceea ce reprezintă 9,5 procente.

În cadrul acestor alegeri locale au candidat 892 de femei. MOA a analizat gradul de reprezentare al femeilor în 12 raioane. Concluzia a fost că 20 de procente (sau 37 din 185) din primarii aleși și 17,2 procente (sau 66 din 384) de consilieri raionali sunt femei. Ponderea femeilor care au candidat pe liste de partid și au fost alese pe postul de consilier a fost cea mai înaltă în PCRM (21,4 procente), fiind urmată de Partidul Democrat (17,4 procente) și PPCD (16,1 procente). Doar 8,7 procente din consilierii aleși de pe listele “Moldova Noastră” au fost femei. Printre cei 7 candidați independenți (28,6 procente) aleși în cele 12 raioane există 2 femei. Deși femeile au fost subreprezentate la nivelul consiliilor electorale de circumscripție, ele au constituit peste 75 de procente din membrii secțiilor de votare.

Minoritățile naționale reprezintă peste 30 de procente din populația Republicii Moldova. Conform ultimului recensământ (1989), distribuția se prezintă în felul următor: ucraineni 13,6 procente, ruși

13 procente, găgăuzi 3,5 procente și bulgari 2 procente. Oficial, doar 0,2 procente din populația Moldovei sunt romi, dar ONG-urile și comunitățile de romi susțin că cifra reală este mult mai mare.

În Republica Moldova nu există partide care ar reprezenta minorități naționale. Totuși, cu excepția romilor, celelalte minorități sunt bine reprezentate în autoritățile locale. Doar în satul Răciula primarul ales în 1999 era rom. În 2003, foarte puțini romi au candidat pentru posturile de consilier local și municipal. Chiar și în comunitățile în care populația romă depășea 80 de procente, puțini dintre candidații electorali erau romi.

În comuna Ciorăști (raionul Nisporeni), cu o comunitate romă mare, semnul electoral al unui candidat independent la postul de primar a fost omis din buletine. Candidatul a menționat că, având în vedere analfabetismul ridicat în rândul romilor, omiterea semnului electoral a afectat negativ șansele sale în alegeri. Instanța a doua de judecată a respins cererea candidatului și a declarat valabile rezultatele primului tur de scrutin.

Limba rusă este limba utilizată predominant de minoritățile naționale. Conform legii, buletinele se tipăresc în limbile moldovenească/română și rusă, și Codul electoral a fost publicat în ambele limbi.¹² Totuși, câteva erori substanțiale din textul rusesc au creat confuzii.¹³

VII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Desfășurarea campaniei electorale este reglementată de art. 47 al Codului electoral.¹⁴ Cetățenilor, partidelor și organizațiilor social-politice li se oferă dreptul de a-și promova programele electorale, de a supune discuțiilor libere calitățile profesionale, politice și personale ale candidaților, să facă agitație electorală în favoarea sau defavoarea candidaților și partidelor politice în cadrul adunărilor, mitingurilor și întâlnirilor publice, și să folosească mijloacele de informare în masă sau alte forme de comunicare ce exclud încălcarea ordinii publice și a normelor etice. Agitație electorală în favoarea concurentului electoral se admite numai după înregistrarea acestuia.

Concurentul electoral poartă răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare. Fiecare material trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și tipografia care l-a tipărit. Administrația publică locală trebuie să asigure toți concurenții în egală măsură cu spațiu pentru afișaj electoral. Consiliile electorale de circumscripție, birourile electorale și administrația publică locală sunt obligate să asigure termene și condiții egale pentru toți candidații pentru agitație electorală și desfășurarea întâlnirilor. În ziua alegerilor și cea precedentă ei nu se admite nici un fel de agitare. Publicarea rezultatelor chestionarelor sociologice este interzisă cu zece zile calendaristice înainte de data alegerilor.

Campania electorală a avut un început lent parțial din cauza unui număr mare de sărbători din acea perioadă, inclusiv Paștele, și bugetul restrâns al campaniei electorale, dar și din cauza timpului limitat alocat gratuit pentru emisie pe posturile de stat și locale. Partidele de opoziție au încercat prin aceste alegeri locale să dea un vot de neîncredere Guvernului. PCRM s-a axat pe imaginea Președintelui Voronin pentru a promova candidații partidului și a insistat pe faptul că alegerea lor

¹² Conform art. 13 (1) al Constituției, “limba de stat a Republicii Moldova este limba moldovenească cu alfabet latin”.

¹³ Codul electoral; Articolul 55, par. 3 a fost incorect tradus în rusă și a creat confuzii în ziua alegerilor privind cine este autorizat să asiste la operațiunile electorale din ziua alegerilor.

¹⁴ Acest articol de asemenea reglementează relatarea despre campania electorală de către mass-media, pentru mai multe detalii a se vedea capitolul dedicat mass-mediei.

va aduce un beneficiu direct populației prin îmbunătățirea relațiilor dintre guvernul central și autoritățile locale.

Deși Campania electorală s-a caracterizat ca fiind nu prea activă, pe alocuri totuși ea a avut un caracter chiar agresiv. În Chișinău, PCRM a investit mai mult timp în promovarea unei imagini negative a primarului în exercițiu, dl. Urechean, susținut de “Moldova Noastră”, decât pentru susținerea propriului candidat – Vasile Zgardan, ministrul transporturilor și comunicațiilor. PCRM a acuzat primarul general, dl. Urechean, de proastă gestiune și incompetență în perioada celor nouă ani de conducere. După primul tur al alegerilor, Comitetul Central al PCRM a declarat public că orașul capitală a devenit “centrul separatismului criminal și financiar” cu “forțe care pot răsturna Guvernul în orice moment”. Reprezentatul lui Urechean în Consiliul electoral municipal al Chișinăului a clasificat aceste declarații ca venind în contradicție cu Constituția și Codul penal, cerând Procurorului General să deschidă un dosar. Imediat înaintea celui de-al doilea tur de scrutin, în oraș au fost afișate postere în care Președintele Voronin spunea că “va vota împotriva lui Serafim Urechean”, declarând că municipiul era condus cu un “cinism fără precedent”.

Pe 20 mai, primarul în exercițiu, dl. Urechean, a fost citat în calitate de martor pe un caz penal deschis împotriva directorului companiei “Apă-Canal”. Martorul care nu se prezintă conform citației poate fi adus cu forța în biroul anchetatorului, iar refuzul de a se prezenta poate fi sancționat cu până la 15 zile de detenție administrativă. Dl. Urechean a cerut amânarea datei de prezentare conform citației invocând greva declarată de avocați și că era în ultimele zile ale campaniei electorale. La conferința de presă din 21 mai, Urechean a declarat că se temea de un eventual arest din cauza neînfățișării în calitate de martor. În ziua următoare, Ministerul de Interne a emis un comunicat de presă în care se spunea că, deși dl. Urechean nu a dat curs citației, el nu va fi adus cu forța pentru a depune mărturii și nici nu va fi arestat. Dl. Urechean a dat curs citației după primul tur al alegerilor.

O îngrijorare aparte o constituie perioada în care au fost arestați doi dintre primarii în exercițiu care candidau pentru a fi realeși. Candidatul Partidului Liberal și primarul de Hâncești, Vasile Colța, a fost arestat sub acuzația de furt în proporții deosebit de mari la doar două zile după înregistrarea candidaturii sale. Conform declarațiilor Procuraturii Generale, dl. Colța era anchetat încă din septembrie 2001, dar investigațiile s-au finalizat abia pe 17 aprilie 2003. Din motive de sănătate, dl. Colța a fost internat într-un spital local pe întreaga perioadă a alegerilor în regim de detenție. Primarul din Vadul-lui-Vodă, Nicolae Ciobanu, candidat independent, a fost arestat sub acuzația de corupție. Nici unul dintre candidați nu a ajuns în al doilea tur de scrutin.

Deși utilizarea necorespunzătoare a resurselor administrative pe perioada campaniei electorale și cazurile de amenințări și intimidări au fost frecvent invocate, atât persoanele fizice, cât și partidele rareori au înaintat sesizări în instanța de judecată, spunând că nu au încredere în sistem. Una dintre sesizări a fost utilizarea necorespunzătoare a resurselor publice de către autoritățile centrale în scopurile campaniei electorale, exemplificându-se prin plata de către Guvern tuturor veteranilor de război a unei prime cu ocazia zilei biruinței, 9 mai. Înaintea celui de-al doilea tur de scrutin, Casa Națională pentru Asigurări Sociale a repartizat locuitorilor din suburbiile Chișinăului produse alimentare ca ajutor umanitar în care, conform relatărilor, PCRM a inclus materiale electorale. Reprezentanța Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului în Republica Moldova a filmat evenimentul care a fost difuzat pe EuroTV. În incinta Ministerului Transporturilor și Comunicațiilor, PCRM a afișat materialele sale pe panourile informaționale ale Ministerului. Aparent, inspectorii fiscali de stat verificau mai des înregistrările contabile ale afacerilor conduse de susținătorii opoziției și oficiile primarilor din opoziție. Acuzațiile de utilizare necorespunzătoare a resurselor administrative nu s-au limitat doar la Chișinău. De exemplu, în Taraclia, biroul PCRM era “temporar” situat în aceeași clădire cu a primarului.

Partidele din opoziție au raportat că atât asupra candidaților lor, cât și a celor independenți au fost exercitate presiuni de a nu intra în competiție. Înaintea primului tur, PPCD a informat MOA despre cazuri în care poliția a reținut persoane ce distribuiau materiale electorale, le-a dus la secția de poliție pentru a le interoga și a confiscat materialele electorale. Ministerul de Interne a aplicat o politică dură de asigurare a ordinii publice și securității pe perioada campaniei electorale. Distribuirea materialelor electorale în intersecțiile aglomerate era considerată ca periclitare a traficului și deranjarea ordinii publice. Materialele electorale ce nu conțineau informația cerută de lege au fost confiscate. Această măsură a fost aplicată în cazul majorității partidelor, inclusiv PCRM și PPCD. Un ofițer de poliție cu grad înalt a definit sarcina poliției ca prevenire a încălcării legii de către concurenții electorali. Politica exigentă a Ministerului de Interne cu certitudine a împiedicat desfășurarea unei campanii electorale mai active.

Pe 25 aprilie, poliția a reținut și a confiscat echipamentul de filmare a unei echipe ce realiza un spot electoral despre blocul PSD-PSL. Un cetățean s-a plâns pe faptul că echipa de filmare desena “simboluri semite” pe trotuare și “atrăgea minorii în politică” – era vorba despre o fetiță care desena o stea cu opt vârfuri, simbolul partidului, pentru spotul electoral. Echipei nu i s-au adus acuzații de deranjare a ordinii publice, ci de filmare fără licență.

Organizatorul demonstrației din fața casei ministrului Zgardan pe 13-14 mai, Valeriu Ciobanu, activist ONG, a fost arestat și condamnat la 10 zile de detenție administrativă, aplicându-i-se o amendă în valoare de 540 lei (€ 34) pentru participarea la acțiuni de protest neautorizate, huliganism și ultragiu. Pe 20 mai, în urma unui recurs, instanța de judecată a anulat decizia de privațiune de libertate, dar nu și amenda. Dl. Ciobanu a declarat că intenționa să atace și această decizie.

VIII. MASS-MEDIA ȘI ALEGERILE

A. MASS-MEDIA ȘI CADRUL LEGISLATIV

Din 1996, Consiliul Coordonator al Audiovizualului din Moldova (CCA), organ de stat autorizat să licențieze și să supravegheze mijloacele de informare în masă și să propună regulamente pentru campania electorală, a înregistrat aproximativ 200 de posturi radio și canale TV și a licențiat 26 de posturi de radio și 98 de canale TV. Totuși, din cauza unei economii slabe și a unei piețe publicitare nedezvoltate, mijloacele de informare în masă din Moldova nu se bucură de independență financiară adecvată. În timp ce în Chișinău și orașele mai mari există acces la o varietate mai mare de media, alegerea este destul de limitată în zonele îndepărtate de ele. În general, televiziunea este cea mai populară sursă de informare. Postul național de radio și canalul televizat Moldova 1 (TV M1) au cea mai largă acoperire, cu toate acestea, în Transnistria, ele pot fi interceptate doar prin satelit. Majoritatea mijloacelor audio-vizuale de comunicare în masă retransmit programele canalelor rusești sau românești, iar producția locală este mică. Bugetele ziarelor sunt și mai austere, din trei publicații “zilnice” două apar numai de patru ori pe săptămână, iar cealaltă de cinci ori.

Parlamentul a adoptat Legea cu privire la instituția publică națională a audio-vizualului Compania “Teleradio-Moldova” pe 26 iulie 2002. Legea impune reorganizarea companiei într-o instituție națională publică a audio-vizualului cu un consiliu de observatori format din 15 membri cu sarcina de a aproba statutul și propune candidatura directorului spre aprobare în Parlament. Consiliul de observatori a fost într-un final numit în mai 2003, iar prima întâlnire a acestuia a avut loc abia pe 12 iunie 2003.

Constituția garantează libertatea exprimării și interzice cenzura, în timp ce Codul Civil interzice defăimarea persoanelor, inclusiv a demnitarilor publici. O mare parte din autocenzură poate fi pusă pe seama temerii de încălcare a prevederilor acestei legi. Presiunile politice asupra mass-mediei sunt evidente, de aceea, aproximativ 150 de jurnaliști și susținători ai acestora din 40 de organizații s-au alăturat unui marș al libertății presei în Chișinău pe 8 mai.

Cornelia Cozonac, fosta directoare a Departamentului de știri al agenției Moldpres, a declarat în cadrul unei conferințe de presă organizate de primarul general dl. Urechian că serviciul de presă al Președintelui Voronin a cerut agenției să publice articole fără redactare, verificare sau comentare. Pe 6 iunie 2003, dna Cozonac a primit înștiințarea de destituire din funcție din motive de incompetență profesională și diseminare de informații false. Valeriu Renița, purtătorul de cuvânt al Președintelui Voronin, a sunat apoi la MOA pentru a asigura misiunea că oficiul lui niciodată nu a cerut agenției de știri să difuzeze informații în modul în care a pretins Cornelia Cozonac.

B. REGLEMENTĂRILE CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA MASS-MEDIEI ÎN TIMPUL CAMPANIEI ELECTORALE

Regulamentele cu privire la mass-media, publicate de CCA și CEC pe 28 martie și 4 aprilie respectiv, prevedeau participarea în condiții egale și acces egal la mijloacele de informare în masă pentru toți concurenții electorali. Astfel, Compania Teleradio-Moldova a oferit fiecărui partid politic și bloc electoral 4 minute de timp de antenă gratuit la televiziune și 8 minute la radio, pentru candidații independenți 2 minute la televiziune și 4 la radio pe întreaga campanie electorală. Canalele publice locale au oferit partidelor politice și blocurilor electorale 10 minute de timp de antenă gratuit la televiziune și 20 de minute la radio, iar pentru candidații independenți 5 și respectiv 10 minute. Regulamentele limitau procurarea timpului de antenă la 75 de minute pentru fiecare concurent electoral. Concurentul electoral nu avea dreptul să depășească limita de 2 minute de antenă pe zi de publicitate electorală gratuită sau plătită la posturile publice sau private de televiziune și radio. Aceleași reguli s-au aplicat și în al doilea tur de scrutin și alegeri repetate. Companiile publice și private de radio și televiziune nu au avut dreptul să relateze despre campania electorală în cadrul buletinelor de știri. Legea a interzis concurenților electorali ce dețineau funcții publice să se folosească de poziția lor și să apară în mass-media în scopurile campaniei electorale.

Aproape toate partidele politice și blocurile electorale s-au plâns de regulile mult prea restrictive de accesare a timpului de antenă gratuit. Pe 24 aprilie, PCRM a contestat regulamentul cu privire la utilizarea timpului de antenă, emis de CEC și a cerut ca partidelor politice să li se pună la dispoziție suplimentar 30 de minute gratuite la televiziune și radio, iar candidaților să li se permită să facă publicitate electorală televizată și la radio și duminică.¹⁵ Pe 7 mai CEC a respins cererea de a acorda mai mult timp de antenă, dar a decis să permită difuzarea publicității electorale duminică.

Regulamentele CEC nu prevedeau în mod specific organizarea de dezbateri între concurenții electorali, spre deosebire de alegerile parlamentare din 2001. Mulți din industria audiovizualului au considerat că dezbaterile nu sunt premise și, în final, au fost organizate foarte puține. Astfel, pentru cel de-al doilea tur de scrutin, CEC a recomandat organizarea dezbaterilor.

¹⁵ Inițial CEC a hotărât să interzică difuzarea spoturilor electorale duminică.

C. MONITORIZAREA MIJLOACELOR DE INFORMARE ÎN MASĂ

MOA a început monitorizarea reflectării campaniei electorale în mijloacele de informare în masă pe 26 aprilie. Șapte canale TV¹⁶ și 10 ziare¹⁷ au fost analizate pentru a evalua acoperirea de către mijloacele media a concurenților electorali și alte personalități politice.

În Chișinău, mass-media a difuzat informație diversificată despre candidați, iar concurenții electorali și-au prezentat platformele electorale în limitele perioadei alocate gratuit. Spre deosebire de audiovizual, presa scrisă a dat o acoperire mai amplă campaniei electorale.

În general, televiziunea și radioul au dedicat Președintelui și Guvernului timp considerabil de emisie. Deși posturilor de radio și televiziune li s-a interzis prezentarea în cadrul emisiunilor de știri a concurenților electorali, primarul general, dl. Urechean, și într-o măsură mai mică ministrul Zgardan au fost totuși difuzați în pozițiile oficiale pe care le dețin. Ceilalți șase concurenți pentru postul de primar general al Chișinăului nu au putut să se bucure de acest avantaj instituțional.

Deși înaintea primului tur de scrutin au fost difuzate puține dezbateri, canalul televizat EuroTV din Chișinău a organizat opt dezbateri între concurenții electorali pentru funcția de consilier municipal și patru între concurenții electorali pentru funcția de primar general. Pentru cel de-al doilea tur de scrutin, EuroTV a încercat să organizeze dezbateri în perioada 4 - 6 iunie între primarul în exercițiu, dl. Urechean, și ministrul Zgardan. Cel din urmă a refuzat invitația și EuroTV a difuzat doar interviul cu primarul general.

În contrast cu raportul OSCE/BIDDO pe marginea alegerilor parlamentare din 2001 în care se menționa că televiziunea și radioul “au furnizat alegătorilor informații nepărtinitoare despre concurenții electorali”¹⁸, în alegerile locale din 2003 mijloacele de informare în masă au fost extrem de părtinitoare în favoarea autorităților de stat. Monitorizarea mass-mediei de către MOA a arătat că televiziunea de stat TV Moldova 1 (TV M1) a dedicat știrilor despre Președinte 45 de procente, iar Guvernului 43 de procente din timpul de emisie a știrilor și aproape toate relatările erau pozitive. Același model a fost urmat și de programele săptămânale politice *Argument* și *Rezonans*. La *Rezonans*, d-lui Urechean i-au fost dedicate 81 de procente din timpul de emisie în care a fost prezentat într-o lumină negativă. Blocul electoral “Moldova Noastră” a sesizat CEC pe 18 aprilie și acesta a decis ca TV M1 să îi acorde blocului timp de antenă pentru replică. TV M1 s-a conformat deciziei CEC abia pe 4 iunie când i-a oferit primatului general, dl. Urechean, câte două minute în cele două buletine de știri. Cel de-al doilea politician care a beneficiat de timp de antenă în cadrul emisiunii *Rezonans* după dl. Urechean a fost Președintele Voronin. Lui i s-au acordat 12 procente din timpul emisiiei și a fost prezentat fie în lumină pozitivă, fie neutră. Deși s-a observat o îmbunătățire în maniera de prezentare a informațiilor de la primul la al doilea scrutin, tendințele totuși au rămas evidente.

Chiar dacă televiziunea de stat nu a organizat dezbateri între candidații la postul de primar general, ea i-a oferit gratis d-lui Gheorghe Benderschi, directorul Centrului de protecție a drepturilor consumatorului, o oră de emisie pentru a discuta cu primarul general calitatea serviciilor comunale în Chișinău.¹⁹ Dl. Urechean a respins invitația și astfel dl. Benderschi a utilizat ora de emisie

¹⁶ Televiziunea de stat Moldova 1 (TV M1), Pervii Canal (fostul OPT Moldova), posturile locale Euro TV, NIT, TV Gagauzia, TV Bălți și TV6 Bălți. Acoperire națională au TV M1 și Pervii Canal.

¹⁷ *Moldova Suverană, Nezavisimaia Moldova, Flux, Komsomolskaia Pravda, Moldavskie Vedomosti, Jurnal de Chisinau, Accente, Saptamana, Timpul și Ekonomiceskoye Obozrenie.*

¹⁸ Republica Moldova, Alegeri parlamentare, 25 februarie 2001, OSCE/BIDDO, Raportul final, pag. 7

¹⁹ Centrul de Protecție a Drepturilor Consumatorului s-au înregistrat ca ONG în calitate de observator local în alegerile locale din 25 mai și și-a mărit numărul observatorilor pentru turul doi.

exprimându-și opinia despre conducerea Chișinăului și primarului acestuia. Televiziunea de stat a difuzat acest program pe 6 iunie, ultima zi a campaniei electorale.

Atitudinea nepărtinitoare a televiziunii de stat a fost contrabalansată de EuroTV, post gestionat de primăria Chișinău, care a favorizat existența conducere a municipiului. Ea l-a prezentat pe primarul Urechean pozitiv și i-a acordat 73 de procente din timpul alocat emisiunilor politice, în timp ce ceilalți candidați au primit câte 2 procente doar. EuroTV a continuat să-l prezinte pe dl. Urechean în lumină pozitivă, iar pe ministrul Zgardan în una negativă și înaintea celui de-al doilea tur de scrutin.

Primul Canal a oferit 17 procente din emisiunile sale cu caracter politic relatărilor despre Președinte, 54 de procente despre Guvern și 27 de procente despre primăria Chișinău. Buletinele de știri de la NIT au dedicat 38 de procente din timpul relatărilor politice Președintelui, 48 de procente Guvernului și 12 procente primăriei Chișinăului. Ambele posturi i-au prezentat de Președinte și Guvern într-o lumină pozitivă, în timp ce imaginea făcută d-lui Urechean a fost negativă. Înaintea scrutinului din 25 mai, ambele posturi au difuzat spoturi “de eliminare a concurentului” cu imagini ale orașului distrus și serviciile sale ineficiente. Același lucru s-a repetat și în cel de-al doilea tur de scrutin.

MOA de asemenea a monitorizat posturile TV din Bălți (TV6 și BTV) și din Gagauzia până pe 25 mai. În timp ce BTV a alocat primarului în exercițiu timp de emisie în timpul știrilor, TV6 nu l-a arătat deloc la știri. TV Gagauzia nu a reflectat campania electorală în buletinele de știri.

Pe 4 iunie, două posturi TV din Comrat, și anume *Yeni Ay* și ATV, au transmis un reportaj de 8 minute defaimându-l pe primarul în exercițiu al Comratului, Constantin Taușanji. Pe 5 iunie, dl. Taușanji a înaintat o plângere în instanța de judecată de sector acuzând posturile TV de încălcarea Codului electoral. Curtea a respins pe 6 iunie plângerea primarului, iar pe 5 iunie, în timp ce cazul era în examinare, postul local de televiziune Gagauzia a difuzat din nou reportajul la cele mai vizionate ore.

Înaintea primei runde, cele două ziare de stat *Nezavisimaia Moldova* (în rusă) și *Moldova Suverană* (în moldovenească/română) au alocat peste 70 de procente din spațiul atribuit articolelor politice Președintelui, Guvernului și Parlamentului, prezentând aceste instituții într-o lumină surprinzător de bună, în timp ce informațiile despre dl. Urechean erau preponderent negative. Raportul s-a păstrat și pentru cel de-al doilea tur de scrutin. Reflectarea imaginii ministrului Zgardan în aceste ziare a fost extrem de pozitivă, în timp ce cea a primarului Urechean negativă (raportul fiind de aproximativ 1:2).

Prin contrast, Președintele și Guvernul au avut o acoperire negativă în *Flux*, *Moldavskie Vedomosti*, *Accente* și *Timpul*. *Flux* a scris pozitiv despre PPCD și candidatul lor Vlad Cubreacov. *Timpul*, *Săptămâna*, *Jurnal de Chisinau*, *Accente* și *Moldavskie Vedomosti* l-au prezentat pe dl. Urechean în termeni pozitivi.

Ziarul *Stolitsa (Capitala)* a publicat rezultatul unui sondaj de opinie pe 17 mai, astfel încălcând prevederile Codului electoral. În baza sesizării din partea PCRM, CEC a confirmat faptul că ziarul încălcase legea.

IX. DISPUTE, PLÂNGERI ȘI CONTESTAȚII ÎNAINTEA ZILEI ALEGERILOR

Contestațiile privind acțiunile și hotărârile CEC se depun la Curtea Supremă de Justiție.

Relativ puține dintre plângerile cu privire la alegeri au fost înaintate autorităților competente, ceea ce probabil reflectă lipsa încrederii cetățenilor în instituțiile judiciare sau alte instituții de stat. Totuși, majoritatea plângerilor și sesizărilor au fost soluționate eficient și rapid. În instanțele de judecată și organele electorale au fost înaintate 40 de plângeri și sesizări în timpul campaniei electorale, majoritatea invocând utilizarea neadecvată a mijloacelor publice în scopurile campaniei electorale sau obstrucționarea agitației electorale duse de partidele de opoziție. Alte acuzații se refereau la excesul de zel al poliției în asigurarea ordinii publice.

Unul dintre cele mai semnificative și controversate cazuri a fost întrebarea dacă studenții puteau vota în localitățile în care studiază, chiar dacă nu aveau domiciliu permanent în acele localități. În Chișinău există aproximativ 50.000 de studenți care stau în gazdă fără a avea domiciliul permanent în municipiu. Aceeași situație persistă în orașele Cahul și Bălți. Curtea Supremă de Justiție a examinat problema și a decis că studenții, la fel ca și alți alegători, trebuie să voteze în localitățile în care își au domiciliul permanent, conform art. 39 (6) al Codului electoral.

X. SOCIETATEA CIVILĂ ȘI OBSERVATORII LOCALI

CEC a acreditat 2 006 de observatori de la Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM), 20 de observatori de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului în Republica Moldova, 7 observatori de la Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), 15 observatori de la Centrul de Protecție a Drepturilor Consumatorilor și 59 de jurnaliști reprezentând 19 grupuri media. Numărul de observatori pentru cel de-al doilea tur de scrutin și alegerile repetate din 8 iunie a rămas neschimbat cu două excepții. Numărul observatorilor de la LADOM s-a micșorat la 700, iar Centrul pentru Protecția Drepturilor Consumatorilor a oferit 57 de observatori.

În timpul celui de-al doilea tur de scrutin, dreptul observatorilor de la LADOM de a monitoriza alegerile nu a fost inițial recunoscut pe motiv că nu dispuneau de acreditarea necesară. Aceasta s-a întâmplat în Chișinău, Bălți și Cahul. În Bălți, parlamentarul din partea PCRM a luat cu forța de la observatorul LADOM documentul de acreditare spunând că respectivul observator local nu dispunea de autorizarea necesară pentru a observa al doilea tur de scrutin. Intervenția din partea CEC și a comisiei electorale de circumscripție a remediat problema rapid încă de la începutul zilei. Cu toate acestea, la MOA au parvenit sesizări precum că în câteva dintre secțiile de votare președinții au refuzat să semneze plângerile observatorilor și să le atașeze la procesul verbal.

XI. OBSERVAREA VOTĂRII ȘI NUMĂRAREA VOTURILOR

A. EVALUARE GENERALĂ

În general, votarea în ambele tururi a avut loc în conformitate cu prevederile Codului electoral. Pe 25 mai, MOA a trimis 55 de echipe de observare care au vizitat 517 din 1.932 de secții de votare. Pe 8 iunie, în al doilea tur de scrutin, 36 de echipe de observare au vizitat 349 din 958 de secții de votare. În timpul ambelor observări, 85 de procente din secțiile de votare vizitate au fost evaluate pozitiv. În câteva cazuri, observatorii au remarcat concurenții electorali care erau prezenți în stațiile de votare. Izolatele raportări despre președinți ai secțiilor de votare care îndemneau în favoarea vreunuia dintre concurenți au dus la substituirea acestora.

B. PROCEDURILE DE VOT

În ambele tururi ale alegerilor, cea mai mare grijă a observatorilor a fost asigurarea *secretului votului*. Conform legii, buletinele de vot trebuiau ștampilate pe verso înaintea aruncării lor în urne. Deseori buletinele de vot erau prezentate membrilor comisiei cu partea tipărită la vedere și opțiunea alegătorului clar vizibilă.

Observatorii au raportat prezența polițiștilor în incinta multor secții de votare în primul tur de scrutin. Înaintea celui de-al doilea tur de scrutin, CEC a informat Ministerul de Interne că polițiștii, conform prevederilor Codului electoral, trebuie să se afle în afara secției de votare, iar în interior vor intra doar la cererea președintelui biroului electoral în vederea restabilirii ordinii sau pentru a vota. Cu toate acestea, observatorii au raportat prezența polițiștilor în 28 de procente din secțiile de votare vizitate pe 8 iunie.

Atât la primul cât și la al doilea tur de scrutin utilizarea urnelor mobile a fost problematică. În câteva dintre cazuri, neaducerea urnelor mobile la alegători aparent a influențat rezultatul alegerilor și, în consecință, au fost organizate alegeri repetate. Au fost raportate de asemenea cazuri de votare în numele altor persoane. Au fost evidente cazurile de vot în grup, iar menținerea ordinii uneori era o problemă.

C. NUMĂRAREA VOTURILOR

Birourile electorale ale secțiilor de votare, în mare parte, au îndeplinit procedura de calculare a voturilor competent și eficient. Totuși, procedura mai poate fi îmbunătățită, în special la capitolul evidența documentelor, împachetarea și depozitarea buletinelor neutilizate, nevalabile și valabile, și asigurarea ca buletinele de vot să fie verificate și documentate înaintea deschiderii secțiilor de votare. Îmbunătățirea acestor aspecte ar duce la ridicarea integrității calculului. După cum s-a văzut din recalcularea voturilor în Chișinău, existența unor proceduri mai bune pentru calcularea voturilor ar fi simplificat recalcularea. De asemenea, după cum a recomandat OSCE/BIDDO în rapoartele anterioare, rezultate trebuie să fie afișate în afara secțiilor de votare cu promptitudine. În special în cazul alegerilor locale, acest lucru va mări încrederea în corectitudinea calculului și va îmbunătăți integritatea acestora prin permiterea scrutinării atente a tuturor protocoalelor.

D. SISTEMATIZAREA ȘI ANUNȚAREA REZULTATELOR

Conform raportărilor CEC, în primul tur de scrutin prezentarea la urnele de vot a fost de 50,69 procente și de 60,7 procente în al doilea tur. La toate cele patru alegeri repetate a fost respectată cerința de prezentare a o treime din alegători.²⁰ În Chișinău, prezența la urnele de vot a fost ceva mai mare (46,6 procente) în turul doi decât în primul. Primarul general Urechian a câștigat alegerile în Chișinău cu 53,9 procente din voturi; primarul în exercițiu al Comratului de asemenea și-a păstrat funcția.

XII. DISPUTELE, PLÂNGERILE ȘI CONTESTAȚIILE DE DUPĂ ALEGERI

Pe 25 mai sau imediat după acea dată au fost înaintate aproape 100 de plângeri care contestau rezultatele alegerilor. Cel mai semnificativ caz a fost cel inițiat de PCRM în Chișinău care a dus la recalcularea tuturor buletinelor atât pentru primar cât și consilieri. Un aspect neobișnuit al acestei plângeri era faptul că PCRM a contestat rezultatele alegerilor din cauza inexactităților din procesele verbale la numărarea voturilor la nouă secții de votare și erori la stabilirea valabilității buletinelor de vot la trei secții de votare. Recalcularea în toate cele 277 de secții de votare a luat sfârșit pe 5 iunie

²⁰ Vezi anexa cu privire la rezultatele alegerilor.

și a confirmat că în 35 de secții de votare nu au existat erori în numărarea voturilor, în 226 de secții au existat abateri minore, iar în 16 au fost comise erori grave, inclusiv transferul a 200 de voturi de la un candidat în favoarea altora la una din secțiile de votare. Totuși, nici una dintre aceste erori nu a afectat rezultatul alegerilor și astfel al doilea tur de scrutin a avut loc pe 8 iunie, după cum a fost planificat anterior. Pentru turul doi, CEC a schimbat mai mulți președinți ai birourilor electorale.

După al doilea tur de scrutin, PCRM a înaintat din nou o plângere invocând probleme serioase în întocmirea listelor electorale, a citat 30 de încălcări ale legii electorale și a contestat rezultatele câtorva secții de votare din Chișinău. Pe 10 iunie, CEC a decis prin vot să nu supună verificării listele electorale din primul și al doilea tur de scrutin.

Ca urmare a plângerilor și hotărârilor judecătorești, în satele Grozești (raionul Nisporeni) și comuna Cosăuți (raionul Soroca) au avut loc alegeri repetate pentru postul de primar. În Grozești, urna mobilă, deși solicitată, nu a fost pusă la dispoziția alegătorilor, iar în Cosăuți cinci persoane au votat de două ori. În ambele cazuri, competiția a fost destul de strânsă și aceste încălcări ar fi putut afecta rezultatele alegerilor. Două alegeri ale consilierilor au trebuit să fie repetate pe 8 iunie: în comuna Onișcani (raionul Calarași) și satul Chirianca (raionul Strășeni). În ambele cazuri au fost depistate erori tipografice pe buletinele de vot. Suplimentar, în urma contestării rezultatelor de către concurenții electorali, instanța de judecată a decis că în patru localități nu se impunea repetarea alegerilor, iar în altele patru nici un candidat nu acumulase peste 50 procente din voturi precum a fost inițial anunțat și astfel s-a cerut organizarea alegerilor repetate.

Pe 8 iunie încă existau contestații nesoluționate în instanța de judecată. Pe 10 iunie CEC a anunțat că în Horești, Tipala și Zâmbreni (raionul Ialoveni), Izbiște (raionul Criuleni) și Alava (raionul Ștefan Vodă) se vor organiza alegeri repetate, iar în Cosăuți (raionul Soroca) se va organiza turul doi pentru alegerea primarului. În aceste localități alegerile au avut loc pe 22 iunie.

În Ialoveni, singurul raion unde “Moldova Noastră” a câștigat un număr mai mare de locuri în consiliul raional decât PCRM, plângerile s-au referit la întocmirea listelor electorale, emiterea de buletine multiple, votarea în numele altor persoane, substituirea protocoalelor, neprezentarea urnelor de vot și agitație electorală în ziua alegerilor.

XIII. RECOMANDĂRI

Următoarele recomandări sunt propuse autorităților din Moldova pentru a fi luate în considerare.²¹ OSCE/BIDDO își exprimă disponibilitatea de a asista autoritățile moldovenești și societatea civilă în efortul lor de remediere a deficiențelor și problemelor rămase nesoluționate.

A. CADRUL LEGISLATIV

1. Legea cu privire la partide și alte organizații social-politice trebuie revăzută în vederea micșorării plafonului minim de membri înregistrați ai partidului, eliminării cerinței de prezentare anuală a listei detaliate a membrilor de partid pentru reînregistrare, iar cerințele față de filialele regionale ale partidelor să fie diminuate. Mai mult ca atât, având în vedere că legea este discriminatorie față de minoritățile din diverse regiuni, mai multă atenție trebuie

²¹ OSCE/BIDDO de asemenea a publicat un șir de documente care ar putea ajuta autoritățile competente, printre acestea 1) Ghid de revizuire a cadrului legislativ electoral (ianuarie 2001), 2) Ghid de implicare a minorităților naționale în procesul electoral (ianuarie 2001), și 3) Soluționarea disputelor electorale în aria OSCE (iulie 2000).

acordată includerii unor prevederi ce ar promova implicarea minorităților în procesele politice.

2. O omisiune gravă a Codului electoral o constituie lipsa prevederii sancțiunilor pentru încălcarea normelor electorale. CEC trebuie să aibă dreptul să impună sancțiuni administrative în cazul nerespectării ordinelor și hotărârilor sale.
3. Trebuie adoptate prevederi care permit persoanelor ce satisfac serviciul militar să participe la alegerile locale prin “votul în absență” sau alt mecanism electoral specializat.
4. Trebuie revăzută traducerea oficială a Codului electoral în limba rusă.

B. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

5. Trebuie revăzut întregul sistem de înregistrare a alegătorului în vederea actualizării listelor electorale și creării unei baze de date republicane pentru evitarea înregistrărilor multiple. Până la instituirea unui sistem actualizat de înregistrare a alegătorului, primăriile trebuie să primească instrucțiuni clare cu privire la criteriile de includere în lista electorală.
6. Instituirea unor proceduri clare și termene limită pentru afișarea, revizuirea și actualizarea listelor electorale va duce la o mai mare corectitudine a acestora.
7. Sunt necesare proceduri de utilizare a listelor electorale suplimentare. Aceasta va reduce probabilitatea votului dublu și va asigura consecvență în aplicare în întreaga țară.
8. Trebuie reexaminată necesitatea certificatului de vot. Dacă se constată a fi necesar, vor fi elaborate proceduri ce vor reglementa utilizarea lui.
9. O listă detaliată a actelor de identificare acceptate trebuie să fie inclusă fie în Codul electoral, fie în regulamentele CEC.

C. ORGANELE ELECTORALE

10. Trebuie definite responsabilitățile și competențele birourilor electorale ale secțiilor de votare și ale observatorilor locali pentru a evita disputele și discuțiile inutile din ziua alegerilor.
11. CEC trebuie să instruiască toți membrii consiliilor electorale municipale și de circumscripție.
12. Materialele electorale trebuie să fie elaborate din timp și diseminate pe larg.

D. CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI FINANȚAREA EI

13. Deși legea reglementează finanțarea campaniei electorale, ea, de asemenea, trebuie să prevadă sancțiuni în caz de nerespectare a legii și un mecanism de audit și control.

E. MASS-MEDIA

14. CEC și CCA trebuie să analizeze posibilitatea extinderii timpului de antenă gratuit.
15. Audiovizualul trebuie încurajat să organizeze dezbateri și să ofere concurenților electorali condiții echitabile pentru dezbateri.
16. Audiovizualul nu trebuie să acorde membrilor guvernului ce candidează în alegeri atenție excesivă în cadrul buletinelor de știri.
17. Restricțiile impuse asupra relatărilor despre campania electorală au limitat libertatea presei. Buletinele de știri trebuie să ofere o relatare neutră și imparțială a campaniei electorale.
18. Publicul trebuie informat dacă publicitatea electorală difuzată este cu plată.

F. ZIUA ALEGERILOR ȘI VALIDAREA REZULTATELOR

19. Existența unui Manual privind procedurile din ziua alegerilor ar fi de folos.
20. Trebuie aplicate măsuri mai drastice de respectare a *secretului votului* prin educarea alegătorului, sfătuirea să împăturească buletinul sau prin introducerea sistemului de vot în plic.

21. Este necesară o procedură clară de utilizare a urnelor mobile.
22. Trebuie instituită o evidență a documentelor și elaborate proceduri concrete de preluare a buletinelor, stocarea buletinelor neutilizate, împachetarea celor utilizate, neutilizate, nevalabile și rebut. Îmbunătățirea acestor aspecte ar duce la ridicarea integrității calcului. Se recomandă instituirea unei securități mai înalte la colectarea și depozitarea ștampilelor de control.
23. Trebuie luate în considerare măsuri de îmbunătățire a transparenței în timpul numărării voturilor, precum prezentarea buletinelor de vot la biroul electoral al secției de votare pentru a fi examinate, dacă sunt cerute.
24. Rezultatele alegerilor trebuie să fie afișate prompt în afara fiecărei secții de votare.
25. Codul electoral trebuie să prevadă cine are dreptul să ceară recalcularea voturilor, în baza căror temeuri și cine recalculează voturile.

G. EGALITATEA DINTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI

26. Partidele politice trebuie să fie încurajate să promoveze participarea femeilor atât în calitate de membri de partid, cât și de concurenți electorali.

ANEXĂ – REZULTATELE ALEGERILOR

REZULTATELE ALEGERILOR PENTRU FUNCȚIA DE PRIMAR ²²

Concurenții electorali	Mandatele obținute			
	Tur 1	Tur 2	Total	Ponderea
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	266	101	367	41,1 %
Alianța Social Liberală “Moldova Noastră”	102	87	189	21,2%
Partidul Democrat din Moldova	26	46	72	8,1%
Blocul Electoral “Partidul Social Democrat – Partidul Social Liberal”	13	30	43	4,8%
Partidul Popular Creștin Democrat	6	14	20	2,2%
Partidul Democrat Agrar din Moldova	6	12	18	2,0%
Uniunea Centristă din Moldova	3	14	17	1,9%
Mișcarea Profesioniștilor “Speranța–Nadejda”	2	1	3	0,3%
Partidul Socialist din Moldova	1	2	3	0,3%
Mișcarea Social-Politică Republicană “Ravnopravie”	0	2	2	0,2%
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	0	2	2	0,2%
Partidul Republican din Moldova	0	0	0	0,0%
Mișcarea Social-Politică “Forța Noua”	0	0	0	0,0%
Candidați independenți	76	80	156	17,5%
Total	501	391	892	100,0%

REZULTATELE ALEGERILOR PENTRU CONSILIILE RAIONALE ȘI MUNICIPALE

Concurenții electorali	Voturile acumulate		Mandatele obținute	
	Valoarea absolută	Ponderea	Valoarea absolută	Ponderea
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	595.267	48,1%	615	54,6%
Alianța Social Liberală “Moldova Noastră”	247.746	20,0%	229	20,3%
Partidul Democrat din Moldova	95.011	7,7%	92	8,2%
Blocul Electoral “Partidul Social Democrat – Partidul Social Liberal”	54.852	4,4%	36	3,2%
Partidul Popular Creștin Democrat	110.166	8,9%	82	7,3%
Partidul Democrat Agrar din Moldova	32.198	2,6%	31	2,8%
Uniunea Centristă din Moldova	19.703	1,6%	13	1,2%
Mișcarea Profesioniștilor “Speranța–Nadejda”	2.227	0,2%	2	0,2%
Partidul Socialist din Moldova	2.507	0,2%	0	0,0%
Mișcarea Social-Politică Republicană “Ravnopravie”	10.514	0,9%	2	0,3%
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova				
Partidul Republican din Moldova	961	0,1%	0	0,0%
Mișcarea Social-Politică “Forța Noua”	nu se aplică		nu se aplica	
Candidați independenți	67.257	5,4%	23	2,0%
Total	1.238.409	100,0%	1,126	100,0%

REZULTATUL ALEGERILOR PENTRU CONSILIILE LOCALE (ORAȘI, SATE, COMUNE)

Concurenții electorali	Voturi acumulate		Mandate obținute	
	Valoarea absolută	Pondere	Valoarea absolută	Pondere
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	473.532	44,9%	5.417	49,9%
Alianța Social Liberală “Moldova Noastră”	215.807	20,5%	2.391	22,0%
Partidul Democrat din Moldova	91.109	8,6%	946	8,7%
Blocul Electoral “Partidul Social Democrat – Partidul Social Liberal”	49.729	4,7%	497	4,6%
Partidul Popular Creștin Democrat	66.966	6,4%	570	5,2%
Partidul Democrat Agrar din Moldovei	27.934	2,7%	279	2,6%
Uniunea Centristă din Moldova	19.437	1,8%	163	1,5%
Mișcarea Profesioniștilor “Speranta–Nadejda”	2.297	0,2%	19	0,2%
Partidul Socialist din Moldova	1.951	0,2%	24	0,2%
Mișcarea Social-Politică Republicană “Ravnopravie”	4.457	0,4%	35	0,3%
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	1.814	0,2%	19	0,2%
Partidul Republican din Moldova	626	0,1%	2	0,0%
Mișcarea Social-Politică “Forța Nouă”	162	0,0%	2	0,0%
Candidați independenți	98.652	9,4%	495	4,6%
Total	1.054.573	100,0%	10.859	100,0%

DESPRE OSCE/BIDDO

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) este principala instituție a OSCE care asistă statele participante “să asigure respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, să asigure ordinea de drept, să promoveze principiile democrației (...), să construiască, să consolideze și să protejeze instituțiile democratice, și să promoveze toleranța în societate” (1992, Documentul Helsinki).

BIDDO, cu sediul în Varșovia, Polonia, a fost creat de către șefii statelor sau guvernelor participante ale OSCE inițial ca Biroul pentru Alegeri Libere la Summitul din 1990 de la Paris. În 1992, numele Biroului a fost schimbat astfel încât să reflecte mandatul largit al biroului, care includea drepturile omului și democratizarea. La moment, BIDDO are un personal de peste 80 de persoane.

BIDDO este organizația principală din Europa care se ocupă de observarea alegerilor. Ea coordonează și organizează dislocarea a mii de observatori în fiecare an pentru a determina dacă alegerile ce se desfășoară în regiunile OSCE sunt conforme cu legislația națională și standardele internaționale. Metodologia unică ce este aplicată oferă o analiză detaliată a tuturor elementelor procesului electoral. Prin intermediul proiectelor de asistență, BIDDO ajută statele participante să-și îmbunătățească cadrul lor electoral.

Activitățile de democratizare întreprinse de BIDDO se axează pe următoarele șase domenii: ordinea de drept, societatea civilă, libertatea de deplasare, egalitatea între femei și bărbați, traficul de ființe umane și libertatea confesiunii. BIDDO implementează peste 100 de programe de asistență specializate, scopul fiind facilitarea și îmbunătățirea gradului de respectare a angajamentelor OSCE și dezvoltarea structurilor democratice.

BIDDO **monitorizează** respectarea de către statele participante a angajamentelor OSCE privind dimensiunea umană. De asemenea, organizează câteva întâlniri pe an pentru a examina aplicarea angajamentelor de dimensiune umană de către statele participante OSCE.

BIDDO consultă statele participante cu privire la politicile ce vizează minoritățile **romă și sinti**. Acesta promovează consolidarea capacităților și crearea de rețele în cadrul comunităților rome și sinti, și încurajează participarea reprezentanților romi și sinti în elaborarea politicilor. BIDDO de asemenea, acționează ca punctul de schimb de informații despre problemele comunităților rome și sinti între organizațiile locale și internaționale.

Toate activitățile BIDDO sunt întreprinse în strânsă coordonare și cooperare cu instituțiile OSCE și organizațiile locale, dar și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații pot fi găsite pe pagina web a BIDDO <http://www.osce.org/odihr> care conține și o colecție largă de rapoarte și documente, inclusiv rapoarte cu privire la desfășurarea alegerilor și analize ale legislației electorale publicate de către BIDDO.